

**ADVIES VAN 26 OKTOBER 2022
OVER DE ALTERNATIEVENONDERZOEKSNOTA
VOOR HET COMPLEX PRJECT DE NIEUWE RAND**

INHOUD

I. SITUERING	1
II. ALGEMENE BEOORDELING	1
III. DOELSTELLINGEN	3
IV. ALTERNATIEVEN	4
V. GEBIEDSVISIE	5
VI. ONDERZOEKSMETHODIEK	6

I. SITUERING

1. SARO ontving op 31 augustus 2022 een adviesvraag van het projectteam 'De Nieuwe Rand' over de alternatievenonderzoeksnota betreffende het complex project 'de nieuwe rand'.¹ Het advies wordt verwacht tegen uiterlijk 15 oktober 2022. Met voorliggend advies, goedgekeurd door de raad op 26 oktober 2022, komt de raad zo snel als mogelijk tegemoet aan de vooropgestelde adviestermijn.
2. De keuze om voor het oostelijk traject van het Haventracé een complex project te starten werd door de bevoegde Vlaams Minister medegedeeld aan de Vlaamse Regering op 29 mei 2020. Op 11 december 2020 keurde de Vlaamse Regering de startbeslissing voor het complex project 'de oostelijke verbinding' goed.² De naam van het complex project 'de oostelijk verbinding' werd daarna veranderd in complex project 'de nieuwe rand'.

De startbeslissing opent het proces om op een geïntegreerde manier het onderzoek verder te zetten richting besluitvorming (Voorkeursbesluit) over het oostelijk traject van Haventracé. De aanleiding van het complex project is het beleidsvoornemen inzake het Haventracé, onderdeel van het Toekomstverbond.³

II. ALGEMENE BEOORDELING

3. Op basis van de voorliggende AON moet volgens SARO allereerst de vraag gesteld worden of het instrument 'complex project' hier op de juiste manier wordt ingevuld. Volgens het decreet complexe projecten is een 'complex project' een project van groot maatschappelijk en ruimtelijk-strategisch belang dat vraagt om een geïntegreerd vergunningen- en ruimtelijk planproces. De raad stelt nu vast dat heel wat ambities en strategieën - die in de AON worden geformuleerd - geen (directe) link hebben met vergunningverlening of ruimtelijke planningsprocessen

Binnen het thema 'Klimaatrobuuste Rand' wordt bijvoorbeeld onderzocht welke strategieën er toegepast kunnen worden om de CO₂-uitstoot door het project te beperken en hoe de overgebleven uitstoot gecompenseerd kan worden door CO₂-vastlegging in bodem en vegetatie. De vraag is of deze strategieën kaderen binnen vergunningverlening en planning en binnen het instrument 'complex project'. Het gevolg is dat een aantal problematieken ook te eenzijdig worden benaderd (vb. bodemopbouwende praktijken) en dat bepalingen in de AON ook niet zijn afgestemd met andere Vlaamse regelgeving (zie ook par. 7 en par. 8 van dit advies).
4. De raad wijst tevens op het belang van een volwaardige alternatievenonderzoeksnota in het kader van het proces tot opmaak van een complex project. De onderzoeksfase is er immers op gericht

---

¹ <https://www.denieuwerand.be/>

² <https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/5FCF4CF120B6670008000355>

³ <https://toekomstverbond.be>

om op strategisch niveau uit een brede waaier aan mogelijkheden de beste oplossing te filteren. De verschillende mogelijkheden worden daarbij op een geïntegreerde manier onderzocht en afgewogen. De alternatievenonderzoeksnota vormt hiertoe het vertrekpunt.

Een alternatievenonderzoeksnota brengt alle betrokken partijen en het brede publiek op de hoogte van het project, en moet er tevens voor zorgen dat alle onderzoeken gelijktijdig kunnen starten met duidelijke informatie en basisgegevens. Aldus bevat een alternatievenonderzoeksnota (minstens) een beschrijving van: 1° de doelstellingen en de geografische werkingssfeer van het geplande project; 2° de op strategisch niveau redelijkerwijs te onderzoeken alternatieven; 3° de wijze waarop de effecten van de redelijke alternatieven zullen worden onderzocht en beoordeeld in het licht van het te nemen voorkeursbesluit. ⁴

5. De raad benadrukt dat voorliggende AON geenszins voldoet aan de decretaal vastgelegde bepalingen (zie par.4) en formuleert volgende strategische bedenkingen bij de AON voor het complex project 'de nieuwe rand':

1° De raad neemt akte van de doelstellingen van dit complex project zoals vastgelegd in de startbeslissing van de Vlaamse Regering: met name het realiseren van het oostelijk traject van het Haventracé alsook het leveren van een substantiële bijdrage aan de verbetering van de omgevingskwaliteit en leefbaarheid in het gebied ten oosten van Antwerpen. SARO dringt evenwel aan op verdere verduidelijking van de doelstelling inzake de creatie van een aaneengesloten en robuuste klimaatbossengordel. Zoals deze doelstelling wordt ingevuld in de AON moet inderdaad de vraag worden gesteld of het instrument 'complex project' hier op een juiste manier wordt ingezet (zie deel III).

2° De raad vindt het aantal voorgestelde alternatieven in de AON zeer beperkt. De raad stelt bijvoorbeeld vast dat het geheel aan infrastructuurwerken onder alternatief 1 als één geheel wordt geformuleerd (alles of niets) waarbij het niet duidelijk is waarom sommige onderdelen van alternatief 1 niet apart overwogen (afgewogen) kunnen worden. De AON formuleert uitsluitend alternatieven voor de weginfrastructuur (en niet voor de gebiedsvisie). Om de maatregelen en projecten voor de gebiedsvisie vorm te geven hanteert de AON het begrip 'bouwstenen'. Deze bouwstenen zijn evenwel vaag. Bovendien benadrukt de AON dat het een niet-limitatieve opsomming betreft van mogelijke bouwstenen (zie deel IV).

3° De AON kondigt de opmaak aan van een gebiedsvisie voor de omgeving van de infrastructuurstrook alsook van een gebiedsvisie voor de klimaatgordel. De inhoud van deze gebiedsvisies is evenwel nog niet bepaald. Het is bovendien niet duidelijk wat de link zal zijn tussen de gebiedsvisie voor de omgeving van de infrastructuurstrook en de beoogde infrastructuurwerken. De AON gaat bovendien voorbij aan de compenserende en milderende maatregelen die noodzakelijk zullen zijn door de aanleg van de diverse infrastructuurwerken en die zullen moeten een plaats krijgen in de omgeving van de infrastructuur. Ook inzake de gebiedsvisie voor de klimaatgordel heeft de raad veel bedenkingen (zie deel V).

4° En ten slotte heeft de raad vragen bij de vooropgestelde onderzoeksmethode. De raad vraagt specifiek aandacht voor het uitvoeren van een volwaardige strategische MER. Dit heeft tot doel om, ter onderbouwing van het voorkeursalternatief, objectieve informatie aan te leveren over de inschatting op hoofdlijnen van de verschillende alternatieven. De raad verwijst naar artikel 10 van het decreet complexe projecten inzake de inhoudsvereisten voor het ontwerp van MER, zoals vermeld in artikel 4.2.8, §1, 5° en artikel 4.3.7 van het DABM (zie deel VI).

---

⁴ https://docs.vlaamsparlament.be/ontwerpdecreet_complexe_projecten

III. DOELSTELLINGEN

6. De raad neemt akte van de doelstellingen van dit complex project zoals vastgelegd in de startbeslissing van de Vlaamse Regering (11 december 2020). De algemene doelstelling is het realiseren van het oostelijk traject van het Haventracé met het oog op de verbetering van de hoofdontsluiting van de haven van Antwerpen. Een bijkomende algemene doelstelling is - volgens de startbeslissing - om ook mogelijkheden en randvoorwaarden te verkennen en te onderzoeken inzake een ruimtelijk (landschaps-)concept en vervolgens een substantiële bijdrage te leveren aan de verbetering van de omgevingskwaliteit en leefbaarheid in het gebied ten oosten van Antwerpen.
7. De raad wijst evenwel ook naar de bijkomende doelstelling die de Vlaamse Regering in zijn startbeslissing heeft geformuleerd. In het kader van een klimaatrobuuste ruimtelijke ordening formuleert de startbeslissing de ambitie inzake de creatie van een aaneengesloten en robuuste klimaatbossengordel: *'De opvang en opslag van CO₂-emissies door de creatie van een aaneengesloten en robuuste klimaatbossengordel en het ontharden van bebouwde ruimte om ook de bodem in te zetten in functie van klimaatoplossingen.'*

De ambitie inzake de creatie van deze klimaatbossengordel wordt in de AON zeer ruim ingevuld. Naast de opvang van de CO₂-emissies formuleert de AON ook ambities inzake klimaatrobuustheid. Zo kondigt de AON onder het thema 'klimaatmitigatie' aan dat zal worden onderzocht wat de CO₂-emissies zijn van ieder alternatief en 'of' en 'hoe' deze kunnen opgeslagen worden in een aaneengesloten klimaatgordel.⁵ De AON gaat er van uit dat hoe groter de uiteindelijke CO₂-emissies hoe groter de klimaatgordel zal worden: *'Afhankelijk van de CO₂-emissies zal de geografische afbakening van de klimaatgordel gemaakt kunnen worden: hoe groter de uitstoot van CO₂, hoe ruimer het gebied voor opvang en opslag.'*⁶

8. Ook de doelstelling inzake het uitwerken van een geïntegreerde gebiedsvisie wordt in de AON zeer maximalistisch ingevuld. Naast een gebiedsvisie voor de omgeving van de infrastructuurstrook zal ook een gebiedsvisie voor de klimaatgordel worden uitgewerkt. Deze klimaatgordel is omvangrijk en situeert zich ver buiten de omgeving van de geplande verkeersinfrastructuur. Het potentiële plangebied van dit complex project wordt op die manier zeer sterk uitgebreid.

Bovendien stelt de raad vast dat de AON de finaliteit van de gebiedsvisie voor deze klimaatgordel nog verder verruimd. De klimaatgordel zal een rol opnemen als structuur waarbinnen de CO₂-emissies die gepaard gaan met de aanleg van de infrastructuur, kunnen opgeslagen worden. Daarnaast vermeldt de AON evenwel dat voor de klimaatgordel (ongeacht of er al dan niet voor bijkomende infrastructuur wordt gekozen) een gebiedsagenda zal worden opgemaakt *'die moet leiden naar een 'groenblauwgele' evenwichtige omgeving'*.⁷ Het is voor de raad totaal onduidelijk wat wordt bedoeld met een 'groenblauwgele omgeving' laat staan met een 'evenwichtige omgeving'. Indien de AON de ambitie heeft om duidelijkheid te scheppen én transparantie te creëren met het oog op het nemen van een voorkeursbesluit voor dit complex project is het alvast geen goede zaak dat dergelijke onduidelijke ambities worden geformuleerd.

9. Uitgaande van bovenstaande vaststellingen dringt de raad er op aan dat de Vlaamse Regering meer duidelijkheid creëert omtrent de ambitie inzake de effectieve realisatie van een aaneengesloten en robuuste klimaatbossengordel in functie van de opvang van de CO₂-emissies van het project. Bovendien dient de finaliteit van de gebiedsvisie voor deze klimaatgordel

---

⁵ AON, pag. 143

⁶ AON, pag. 143

⁷ AON, pag. 73

eenduidiger te worden vastgelegd. De raad verwijst in dit kader tevens naar par. 3 van voorliggend advies. Bovenstaande leidt er bovendien toe dat het potentiële plangebied van voorliggend complex project zeer uitgestrekt wordt en bovendien sterk interfereert met het door de Vlaamse overheid uitgetekende openruimtebeleid in dit plangebied (o.a. versterken van de agrarische en natuurlijke structuur, behoud van de erfgoedlandschappen (zie ook deel V van dit advies).

IV. ALTERNATIEVEN

10. Voorliggend complex project beoogt een reeks infrastructuurwerken in de oostelijke rand van Antwerpen te realiseren. De raad stelt vast dat de AON slechts twee alternatieven voor de weginfrastructuur formuleert.⁸

Een eerste alternatief betreft het oostelijk traject van het Haventracé en is opgebouwd uit een hele resem infrastructuurwerken zoals 1° de optimalisatie van de A12 (toevoeging van een busbaan in beide richtingen, 2° de aanleg van een nieuwe verbindingsweg de A102 tussen de E313 en de knoop A12/E19 (met mogelijks één bijkomend aansluitingscomplex én de aanleg van de Nx), 3° de verbetering van de E313 tussen Ranst en Antwerpen-Oost (drie of vier rijstroken en een busbaan/spitsstrook), 4° de volwaardige uitbouw van de verbinding tussen de E34 en E313 met een rechtstreekse verbinding tussen de E34 en E313 en de heraanleg van aansluitingscomplex 18 in Wommelgem.

Het tweede alternatief betreft het Haventracé ligh en gaat er van uit dat de A102 niet wordt aangelegd maar wel enkele optimalisaties worden gerealiseerd zoals de toevoeging van een busbaan op de A12 in beide richtingen, tussen Zandvliet en de knoop A12xE19 en de heraanleg van een aantal aansluitingscomplexen. In de netwerkvariant op dit alternatief wordt ook uitgegaan van extra rijstroken op de E313 (twee keer vier rijstroken,- tussen de ring en de E34) en het behoud van de huidige busstrook (richting Antwerpen) en spitsstrook (richting Ranst).

De raad vindt het aantal voorgestelde alternatieven in de voorliggende AON zeer beperkt. De raad stelt bijvoorbeeld vast dat het geheel aan infrastructuurwerken onder alternatief 1 als één geheel wordt geformuleerd (alles of niets) waarbij het niet duidelijk is waarom sommige onderdelen van alternatief 1 niet apart overwogen (afgewogen) kunnen worden.

11. De AON verduidelijkt dat voor de referentiesituatie wordt uitgegaan van het referentiejaar 2030 aangezien *'tegen 2030 een groot aantal andere projecten gerealiseerd zijn die vandaag op stapel staan'*.⁹ De raad vraagt om in de AON verder te duiden in hoeverre voor de referentiesituatie ook rekening wordt gehouden met de talrijke infrastructuurwerken die een invloed zullen hebben op de modal shift in het vrachtvervoer zoals de verbreding van het Albertkanaal, de 2de spoorontsluiting, de leidingenstraat Antwerpen-Ruhr. Deze projecten moeten worden meegenomen in de verkeersscenario's.

Wat betreft de beoogde modal shift vraagt de raad verduidelijking waarom in de AON sprake is van een soort sensitiviteitstoets waarbij een aantal flankerende maatregelen uit Routeplan 2030 geschrapt worden om na te gaan of de gevonden oplossingen robuust zijn wanneer de modal shift die vooropgesteld is door het Routeplan niet (volledig) gerealiseerd wordt. Volgens de AON heeft de sensitiviteitsanalyse niet tot doel om de modal shift in vraag te stellen, maar wel *'om na te gaan of voorliggend project nog de doelstellingen kan behalen indien de modal shift niet behaald wordt.'* Voor dit onderzoek wordt uitgegaan van een scenario als 'tussenstap' tussen de huidige modal split en de ambitieuze modal split van het Routeplan 2030. In dit scenario zijn de

---

⁸ AON, pag. 53

⁹ AON, pag. 62

duurste/meest complexe OV-maatregelen niet meegenomen. Ook de penalty voor autoverplaatsingen met herkomst en/of bestemming in de stad Antwerpen wordt gehalveerd t.o.v. Routeplan 2030.

12. De AON formuleert enkel alternatieven voor de weginfrastructuur (en niet voor de gebiedsvisie). Om de maatregelen en projecten voor de gebiedsvisie vorm te geven hanteert de AON het begrip 'bouwstenen'. Een bouwsteen is - volgens de AON - een opgave (gelinkt aan een specifieke plaats, gebied of netwerk) die nodig is voor het bereiken van de ambities: *'Bouwstenen vormen zo onderdelen van een breed gebiedsprogramma. Hierover moet bijgevolg binnen het complex project een keuze worden gemaakt om te komen tot een geïntegreerd en gedragen project'*.

Gedifferentieerd naar de drie thema's die in de AON worden vastgelegd voor de gebiedsvisie formuleert de AON volgende negen ambities: 1. verbeterd leefklimaat, 2. levendige en aangename publieke ruimte, 3. gezonde woonkernen in de rand, 4. aantrekkelijke rand, 5. naar een multimodale bereikbaarheid, 6. verkeersveiligheid, 7. klimaatadaptatie, 8. klimaatmitigatie en 9. versterken van de open ruimte in de Rand.¹⁰

De raad stelt vast dat de AON een hele reeks bouwstenen benoemd (uitgaande van de drie thema's en de negen ambities). Deze bouwstenen zijn evenwel van zeer algemene aard. Voor de ambitie inzake klimaatadaptatie bijvoorbeeld verduidelijkt de AON dat *'belangrijke bouwstenen voor klimaatadaptatieve ingrepen worden gevormd door infiltratiegebieden enerzijds (Kapellenbos, Mastenbos, Fort van Merkssem, Ertbrugge, ...) en door bergingsgebieden anderzijds (Vallei Kaartse Beek, Laarse Beek, Zwanebeek, Klein en Groot Schijn, vallei Eethuisbeek, vallei Tappelbeek, Moerbeek, Grote Merriebeek ...)*. Bovendien stelt de raad vast - dat zoals ook benadrukt wordt in de AON - dat het een niet-limitatieve opsomming betreft van mogelijke bouwstenen.

V. GEBIEDSVISIE

13. De AON kondigt aan dat een gebiedsvisie voor de omgeving van de infrastructuurstrook zal worden uitgewerkt. De inhoud van deze gebiedsvisie is nog niet bepaald. De AON formuleert enkel een hele reeks mogelijke bouwstenen. Zoals eerder aangehaald in dit advies zijn deze bouwstenen zeer vaag geformuleerd.

De raad stelt bovendien vast dat het onduidelijk is wat de link zal zijn tussen de gebiedsvisie voor de omgeving van de infrastructuurstrook en de beoogde infrastructuurwerken. De AON stelt dat een alternatief zal worden beoordeeld op de impact die het heeft maar dat ook zal worden onderzocht welke ingrepen nodig en haalbaar zijn om het beoogde ambitieniveau te behalen, zowel in de omgeving van de infrastructuurstrook als in de klimaatgordel. De benodigde bouwstenen om het ambitieniveau te behalen, maken integraal deel uit van het project en dus van de gebiedsvisie. Dit is zeer vaag. Bovendien gaat de AON hierbij voorbij aan de compenserende en milderende maatregelen die noodzakelijk zullen zijn door de aanleg van de diverse infrastructuurwerken (en die een plaats zullen moeten krijgen in de omgeving van de infrastructuur).

14. Naast de gebiedsvisie voor de omgeving van de infrastructuur zal tevens een gebiedsvisie voor de klimaatgordel worden uitgewerkt. De inhoud van deze gebiedsvisie is nog niet gekend.¹¹

In de klimaatgordel (die grotendeels valt buiten de zone waar de infrastructuuralternatieven onderzocht worden) zal worden onderzocht hoe het openruimtenetwerk versterkt kan worden

---

¹⁰ Ambities 1 t.e.m. 4 kaderen binnen het thema 'Levendige Rand', ambities 5 t.e.m. 6 kaderen binnen het thema 'Bereikbare Rand'

¹¹ AON, pag. 71

met het oog op klimaatmitigatie en -adaptatie. De AON benadrukt dat binnen de gebiedsvisie voor de klimaatgordel de klimaatdoelstellingen centraal staan. De raad wijst echter op de richtinggevende en bindende bepalingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en benadrukt dat de Vlaamse Regering in het RSV duidelijke doelstellingen inzake de afbakening van de agrarische en natuurlijke structuur formuleerde. Via het AGNAS-proces werd een ruimtelijke visie uitgewerkt voor landbouw, natuur en bos.¹² Ambities inzake de klimaatgordel dienen dan ook maximaal te worden afgestemd met deze doelstellingen van het RSV inzake behoud van de open ruimte.

VI. ONDERZOEKSMETHODIEK

15. Het decreet complexe projecten bepaalt dat de alternatievenonderzoeksnota moet toelichten hoe de effecten van de redelijke alternatieven zullen worden onderzocht en beoordeeld in het licht van het te nemen voorkeursbesluit.

De raad vraagt specifiek aandacht voor het uitvoeren van een volwaardige strategische MER. Dit heeft tot doel om, ter onderbouwing van het voorkeursalternatief, objectieve informatie aan te leveren over de inschatting op hoofdlijnen van de verschillende alternatieven. De raad verwijst in dit verband naar artikel 10 van het decreet complexe projecten inzake de inhoudsvereisten voor het ontwerp van MER, zoals vermeld in artikel 4.2.8, §1, 5° en artikel 4.3.7 van het DABM.

16. De raad vraagt om alle alternatieven op alle aspecten, doch wel strategisch te onderzoeken zodat alle alternatieven op een volwaardige manier aan elkaar worden afgewogen. Het geïntegreerd effectenonderzoek dat op basis van de alternatievenonderzoeksnota wordt gevoerd, dient overeenkomstig het decreet betreffende complexe projecten op strategisch niveau worden gevoerd, maar moet uiteraard wel voldoende uitgediept zijn zodat de impact van alle alternatieven op een volwaardige manier aan elkaar afgewogen kunnen worden en op basis van de conclusies van de effectenonderzoeken een weloverwogen keuze kan worden gemaakt voor een toekomstig voorkeursbesluit.

De raad heeft veel bedenkingen bij de vooropgestelde onderzoeksmethode. De AON gaat uit van een groot aantal onderzoeksvragen. In functie van de thema's en subthema's worden een hele resem onderzoeksvragen geformuleerd. In totaal worden in de AON 31 onderzoeksaspecten naar voor geschoven.

Het is voor de raad onduidelijk in hoeverre - op basis van dit ingewikkeld kluwen aan onderzoeksvragen en onderzoeksaspecten - een volwaardige afweging van de alternatieven kan worden bereikt. Bovendien maakt de AON het nog ingewikkelder (vager) door te stellen dat er ook rekening zal worden gehouden met de intrinsieke kwaliteit, de haalbaarheid en robuustheid van elk alternatief, maar ook met de *'hefboomwerking van ieder alternatief'*.

17. De raad vraagt aandacht voor de impact op milieu, natuur, landbouw en landschap van dit complex project. Het geïntegreerd planningsproces zal verder duidelijkheid moeten verschaffen over de milieu-impact van de verschillende alternatieven alsook over de noodzakelijke milderende en compenserende maatregelen.

Het plangebied van het oostelijk traject van het Haventracé bezit tal van waardevolle natuurgebieden, landschappelijk waardevolle gebieden en landbouwgebieden (o.a. Opstalvallei, de Oude Landen, de Polders, de Antitankgracht). De raad verwijst tevens naar de diverse groene

---

¹² <https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/2022-01/Ruimtelijke%20visie%20AGNAS%202004-2009-gecomprimeerd.pdf>

zones in de reservatiestrook van A102 en omgeving. Ook in de buurt van de E313 in Ranst zijn er veel claims op de open ruimte (extra rijstrook, tramlijn, fietsnelweg). Dit geldt tevens voor het vervolledigen van de verkeerswisselaar E313/E34.

De raad heeft heel wat bedenkingen bij de voorgestelde onderzoeksmethode en de voorgestelde aanpak van het onderzoek van de effecten. De raad illustreert dit hierna voor wat betreft het onderzoek naar de impact voor de natuur (zie par. 18) en de landbouw (par. 19).¹³

18. Het voorgestelde onderzoek naar de effecten voor de natuur beoordeelt de raad als ruimschoots onvoldoende. Onder het onderzoeksaspect 'ecologisch netwerk' wordt weliswaar kort vermeld dat de mogelijke effecten van het infrastructuuralternatief ten aanzien van het ecologisch netwerk in kaart zullen worden gebracht. Evenwel wordt vervolgens vooral ingegaan op de vraag op welke manier de vooropgestelde ambities van het openruimte kunnen worden bereikt. Een dergelijke onderzoeksvraag vindt geen grondslag in het MER-richtlijnenboek Biodiversiteit maar houdt een toetsing in van de doelstellingen en ambities die het complex project zichzelf heeft gesteld. Deze doelstelling gaat bovendien verder dan de decretale doelstellingen van een complex project (zie paragraaf 3 van dit advies). De AON toont onvoldoende aan dat voor de MER-discipline 'biodiversiteit' een volwaardig onderzoek zal gebeuren.

Ook inzake de verplichte passende beoordeling blijft de AON vaag en creëert de AON bovendien onduidelijkheid. Zo leest de raad bijvoorbeeld in de AON (pag. 165): *'De vooropgestelde aanpak van het geïntegreerde onderzoek gaat uit van 31 onderzoeksrapporten, die verschillende onderzoeksvragen zullen beantwoorden. Deze onderzoeksrapporten vormen het geïntegreerd onderzoek. Dit betekent met andere woorden dat het eindresultaat van het onderzoek bestaat uit 31 deelrapporten, en niet uit een rapport MER, een passende beoordeling, een MKBA,...'*

De raad verwijst naar artikel 9 van het decreet complexe projecten dat uitdrukkelijk stelt: *'Als het complexe project, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, betekenisvolle effecten kan hebben op een speciale beschermingszone, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor dat gebied, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen ervan. Die passende beoordeling maakt een als dusdanig herkenbaar onderdeel uit van het milieugerelateerde effectenonderzoek.'*

19. Ook het voorgestelde onderzoek naar de effecten voor de landbouw beoordeelt de raad als ruimschoots onvoldoende. Voor het onderzoeksaspect 'landbouw' is er een onvoldoende link met het MER-richtlijnenboek Mens-Ruimtelijke aspecten. Zo wordt de OA 23 'landbouw' niet vermeld bij Mens-Ruimtelijke aspecten in de tabel op pagina 165. Een aantal onderzoeksvragen inzake landbouw vinden geen steun in het MER-richtlijnenboek Mens-Ruimtelijke aspecten maar houden een toetsing in van de doelstellingen en ambities die het complex project zichzelf heeft gesteld o.m. inzake een toekomstige klimaatrobuuste landbouw. De vraag is dan ook of de juiste effecten zullen worden onderzocht. Deze doelstellingen en ambities gaan bovendien verder dan de decretale doelstellingen van een complex project (zie paragraaf 3 van dit advies).

De impact op landbouw ten gevolge van andere ingrepen voor realisatie van de klimaatgordel wordt weliswaar vermeld bij OA 23 'landbouw' maar krijgt een te beperkte en zelfs een foutieve invulling. Zo wordt er aangekondigd dat via ontwerpend onderzoek en in participatie met de lokale landbouwers zal worden nagegaan op welke wijze de landbouwfunctie in het deelgebied noord 'de Polders' kan worden versterkt. De AON stelt dat via het AGNAS-proces op dit gebied een

---

¹³ Het is bovendien geen goede zaak dat de AON stelt dat 'tijdelijke effecten die meerder jaren zullen duren' worden meegenomen. Het is onduidelijk wat wordt bedoeld met 'meerdere jaren'. Bovendien moet de vraag worden gesteld of er bij effecten van meerdere jaren sowieso permanente effecten zullen zijn. Het is aldus onduidelijk in welke mate de effecten van een cut and cover als tijdelijk worden beschouwd.

claim ligt van 100 hectare bebossing maar dat zal worden nagegaan op welke wijze deze bebossing deels in andere deelgebieden van de klimaatgordel zouden kunnen inpast worden. Deze aankondiging stuurt aan op het milderen van effecten op landbouw in een bepaald deelgebied door het verschuiven van de doelstelling naar andere deelgebieden terwijl deze negatieve effecten in eerste instantie in beeld dienen te worden gebracht. De raad verwijst tevens naar zijn eerdere bemerking betreffende het gebrek aan afstemming met het AGNAS-proces (zie par. 14 van dit advies).

Bovendien benadrukt de raad dat de effecten n.a.v. de realisatie van de klimaatgordel niet mogen worden afgetoetst t.a.v. potentieel toekomstige landbouwmodellen maar moeten worden afgetoetst t.a.v. de huidige land- en tuinbouwactiviteiten en de effecten op de landbouwbedrijven die momenteel actief zijn in het gebied en dit conform het MER-richtlijnenboek Mens-Ruimtelijke aspecten.